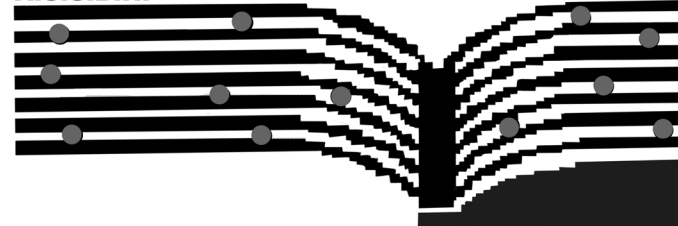

Răsunetul cultural

A.S.S.B.N.

ASOCIAȚIA SOCIETATEA SCRITORILOR DIN BISTRITĂ-NĂȘĂUD

An. VIII; Nr. 3 (83), martie 2020

Apare lunar sub egida Filialei Cluj a

Uniunii Scriitorilor din România

Supliment literar și artistic realizat de Societatea Scriitorilor din Bistrița-Năsăud

ADUCERILE-AMINTE:

Radu Gyr – 115

(2 martie 1905-29 aprilie 1975)

Ridica-te, Gheorghe, ridica-te, Ioane!

Nu pentru-o lopată de rumenă pâine,
nu pentru patule, nu pentru pogoane,
ci pentru văzduhul tău liber de mâine,
ridică-te, Gheorghe, ridică-te, Ioane!

Pentru sângele neamului tău curs prin șanțuri,
pentru cântecul tău țintuit în piroane,
pentru lacrima soarelui tău pus în lanțuri,
ridică-te, Gheorghe, ridică-te, Ioane! (...)

Și ca să pui tot sărutul fierbinte
pe praguri, pe prispe, pe uși, pe icoane,
pe toate ce slobode-ți ies înainte,
ridică-te, Gheorghe, ridică-te, Ioane!

Ridică-te, Gheorghe, pe lanțuri, pe funii!
Ridică-te, Ioane, pe sfinte ciolane!
Și sus, spre lumina din urmă-a furtunii,
ridică-te, Gheorghe, ridică-te, Ioane!

(Pentru poezia din care am extras fragmentul de mai sus,
Radu Gyr a fost condamnat la moarte de către regimul comunist din România.)

EDITORIAL:

Din nou despre Brâncuși, iar asta din cel puțin două motive. În primul rând, pentru că a fost primul din istoria sculpturii universale, care a făcut trecerea de la arta figurativă la cea nonfigurativă prin eliminarea detaliilor și păstrarea esenței formelor ca simbol. Apoi, pentru că, în buna noastră tradiție, aceea de a ne inflama din când în când, la zile de târg, tot românul devine specialist în Brâncuși și îi comentează opera, paradoxal, fără să o fi contemplat în realitate cândva, lucru destul de dificil de altfel.

Întâmplarea și numai întâmplarea face să fi vizitat retrospectiva Brâncuși de la Paris în 1995, lucru cu care te întâlnești doar o dată în viață, dacă ai noroc. Este un eveniment despre care am mai scris și nu vreau să repet, ci să subliniez sentimentul de jenă pe care l-am trăit când, în cele 15 săli consacrate operei sculptorului român, abia în prima erau vreo 4-5 lucrări aduse din România. Tot ce deținem (dincolo de grupul monumental de la Târgu-Jiu, desigur)! Era o coadă cum România comunistă nu a văzut la pâine și la carne, mai puțin înghesuiala cu ruperea nasturilor. Oameni de pe toate continentele erau acolo să vadă reunită întreaga operă a sculptorului. Mulți artiști

Declarația Brâncuși

erau răspândiți prin săli și desenau, pentru că fotografierea era interzisă. Sculpturile lui Brâncuși trebuie văzute pe viu. Relația dintre sculptură, soclu și lumină este una esențială. Prin modul în care primesc și reflectă lumina, prin soclurile care le propulsează în spațiu, „păsările” lui Brâncuși dau realmente senzația că zboară. Un zbor pur și abstract în același timp. Din aceleași motive, „testoasa” este într-o continuă mișcare verde-albăstruie pe apa (soclul) de care, în legănarea ei, îi este greu să se desprindă. La ieșirea din lumea tulburătoare a celor 15 săli, se trecea printr-o încăpere, de mărimea unei librării, plină cu cărți și albume dedicate sculptorului român, în toate limbile pământului, evident, mai puțin în română. Se înțelege, am cumpărat broșura cea mai ieftină.

Lucrările lui Brâncuși trebuie văzute! Organizatorii retrospectiviei au oferit expoziția și statului român, pentru câteva luni. Statul român, democrat de astă dată, a refuzat motivând că nu poate să îi asigure securitatea. Frumos! Românii nu pot vedea lucrările lui Brâncuși decât călătorind în lume. Mai la îndemână ar fi Parisul cu atelierul sculptorului reconstituit în fața Muzeului de Artă Modernă, cu destul de multe lucrări înăuntru. Intrarea este gratuită! Noi ne precipităm și vrem să facem în țară un muzeu Brâncuși. Cu ce

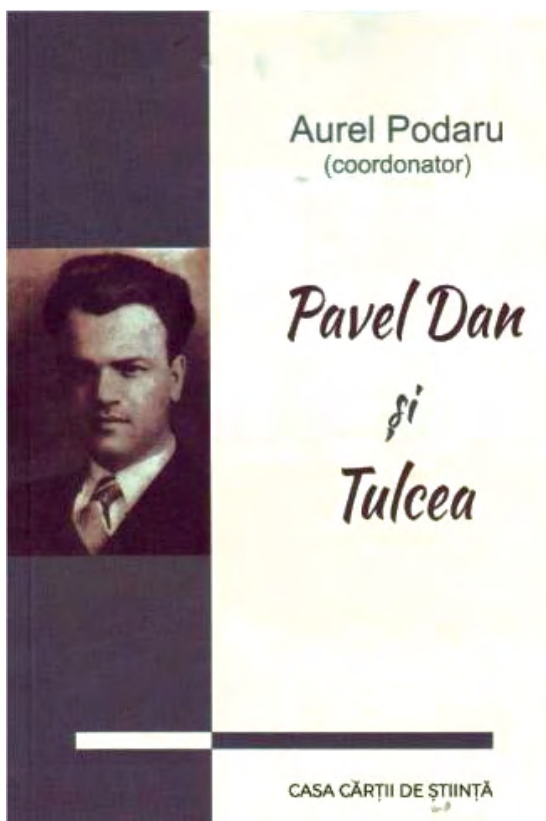
lucrări? Tot ce avem ar ocupa o jumătate de sală. Nu participăm la licitații pentru că nu avem niciodată bani pentru cultură. Dacă am făcut circ național pentru achiziționarea unei lucrări (neizbutită până la urmă!), cum vom achiziționa zeci de lucrări pentru a umple un muzeu?

Firește, dacă ar fi voință în acest sens, ar fi și soluții pentru realizarea unui Fond Brâncuși și participarea la licitații. Nu mizez pe un procent din ce se fură mereu din averea statului, pentru că se recuperează prea puțin, iar în desigurile noastre birocratice nu s-ar găsi formele legale pentru așa ceva. În schimb, ar fi la îndemână un angajament-declarație al celor care candidează în alegeri pentru funcții răsplătite prin indemnizații, ca, la orice greșală de limbă română săvârșită public și dovedită să li se rețină un procent din indemnizație pentru Fondul de achiziții Brâncuși. Câți dintre candidați credeți că ar refuza să semneze o asemenea declarație-angajament? Eu cred că toți ar semna-o. Astfel, s-ar întâmpla două lucruri pozitive, nu doar unul. Mai întâi, ar fi mult mai atenți la corectitudinea exprimării în public, apoi, cu siguranță, Fondul Brâncuși s-ar rotunji și am putea achiziționa lucrări care să umple cu adevărat un muzeu pe care românii îl merită.

Andrei Moldvan

Un episod semnificativ din biografia Pavel Dan

Aurel Podaru își continuă neîntrerupt și neobosit munca în ceea ce privește biobibliografia Pavel Dan. Cel mai recent volum, "Pavel Dan și Tulcea" (Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2019), urmărește, după cum ne putem da seama încă din titlu, perioada (perioadele, de fapt) petrecută la Tulcea de către prozatorul din Triteni, pe atunci un adolescent aflat în pragul examenului de bacalaureat.

Supunând atenției cititorului acest episod al biografiei lui Pavel Dan, Aurel Podaru insistă asupra importanței sale în traseul existenței scriitorului, în maturizarea acestuia, atât din punct de vedere uman, cât și creator. Atât criticii cât și istoricii literari care s-au aplecat asupra vieții și operei lui Pavel Dan, au remarcat faptul că perioada tulceană din existența scriitorului a constituit un moment important, un prag ce a prilejuit trecerea din adolescență într-o maturitate marcată de zbucium sufletec, de tristețe, de dor și de rodnică autorefecție.

De aceea, consider oportun demersul lui Aurel Podaru de a extrage episodul tulcean din biografia scriitorului, evidențindu-l ca pe un punct important în evoluția spirituală a acestuia. Chiar dacă din punct de vedere creator, anul petrecut la liceul din Tulcea nu a fost dintre cele mai rodnice, în ceea ce privește meditația, autorefecția, maturizarea omului și creatorului Pavel Dan, acestea au trecut printr-un zbuciumat proces de transformare.

Pasajele de jurnal ce datează din anul petrecut la Tulcea sunt străbătute de un fior aproape neîntrerupt de izolare, de solitudine și boală. Singurătatea este, fără îndoială, exacerbată de absența familiei, a prietenilor. Însingurarea devine prilej de autoanaliză, de meditații asupra omului, a creatorului și a lumii, iar izolarea este, pe alocuri, asumată, semn al unui surplus sufletec creator. "De sus să-i dai omului ce ai de dat! Căci coborându-te jos, din zborul tău, flăcările arzânde ale inimilor, patimile și lacrimile lor îți vor topi aripile; oricât vei încerca să te ridici deasupra lor nu vei putea. Vei fi, suflete al meu, un om mic, un om

de toate zilele, vei fi un om mare înmormântat în valurile oamenilor mici." (p. 45)

Două coordonate semnificative transpar în mod pregnant din paginile de jurnal scrise în acel an. Mai întâi, izolarea și solitudinea la care făceam referire. Sentimentul acesta al singurătății acute este accentuat de condițiile în care locuiește adolescentul ce bătea la porțile vieții, precum și de faptul că orașul în care se simte mai degrabă exilat, cu oamenii săi, nu-i prilejuește vreo formă de apropiere sau alinare. O indispoziție generalizată pare a însoți trăirile așternute pe hârtie, singurele scripuri de speranță pe care le identificăm fiind, invariabil, legate de planuri de viitor, de plecarea din acest oraș. "Mă sufocă lumea care mă înconjoară. Atâta răutate, atâta slugărnice și lustruială fără bază mă scârbește. Nu pot să mă plec, nu pot să-mi fac un prieten măcar. Toți sunt străini de sufletul meu și vreau să plec, să mă scap de lumea asta. Să plec, să plec în lumea mea, în Ardeal..." (p. 62)

Cel de-al doilea element ce iese la suprafață este dorul de locurile natale. Găsim, în continuarea pasajului de mai sus, o evocare idilizată, plină de speranță și bucurie a Ardealului. "Înainte mea e iarbă verde și în jurul capului bâzâie o muscă. Culoarea asta, iarba verde seamănă cu cea de la noi și-mi aduc aminte de atâtea lucruri, iar simfonia muștei e cântecul furat din Ardeal. Mă gândesc în timpul cât eram cu oile, când întins pe iarba verde îmi plăcea să visez și să ascult cântecul muștelor. În băzăitul adânc și încet sufletul meu găsea atâtea poezie." (pp. 62-63)

Atmosfera dezolantă, angoasantă, malignă din toate punctele de vedere din paginile de jurnal este recognoscibilă, transpusă, ce-i drept, în planul literaturii, în schița "Pedagogul". O delăsare generală, agravată de frig, de boală și de imoralul lumii ce-l înconjoară pe tânărul pedagog fac din textul acesta un crochiu viu, impresionant, al unei lumi alienante, sordide. "Acum s-a lăsat de studii, nu mai cere nimic de la viață, rabdă frig, cutreieră dormitoare și bate cu nuiaua elevii. Unde merge, parcă ai arunca cu oțet în urma lui totul se înăcrește." (p. 31)

Din cuprinsul volumului întocmit de Aurel Podaru mai fac parte o scrisoare trimisă de către Pavel Dan lui Eugen Giurgiu din Tulcea, o lămurire asupra controversatului episod al exmatriculării de la Liceul de băieți din Turda, aparținând lui Ioan Cerghizan, precum și un capitol ce conține scrieri ale unor profesori și cercetători tulceni despre Pavel Dan și popasul acestuia în orașul de la porțile Dunării. Cartea se încheie cu o postfață scrisă de Ion Buzăși, urmată de o serie de documente și fotografii.

Putem considera trecerea lui Pavel Dan prin Tulcea ca fiind un moment important în devenirea sa spirituală. De aceea, demersul lui Aurel Podaru se vădește a fi unul oportun, unul ce este bine a fi pus în contextul amplu al valorificării scrierilor unui autor căruia soarta, după cum se exprima George Călinescu, soarta nu i-a surâs.

Vasile Vidican

Vasile V. Filip, între etnologie și literatură

După multe și aprofundate studii asupra culturii tradiționale, semnate de profesorul Vasile Filip, din care reținem doar Universul colindei românești, 1999, și mai cu seamă cel închinat Culturii tradiționale imateriale românești din Bistrița-Năsăud (în colaborare cu Meniuț Maximilian, vol. I-II, 2012-2015), la prestigioasa editură Limes din Cluj-Napoca a apărut recent o colecție de publicații culturale apărute la Bistrița și în împrejurimi, după cum și-a subintitulat auto-

fenomenul cultural, cu subdiviziunile: clasici, consacrați, aspiranți și fenomenul cultural contemporan, grupează oameni ai locurilor studiate, și nu numai, cu contribuțiile lor la mai buna cunoaștere a zonei din punct de vedere literar-cultural, a locurilor, oamenilor și faptelor lor din arealul preocupărilor Domniei Sale: cel a Nordului de țară. Se fac referiri la nume consacrate în viața noastră literar-spirituală, precum cel al lui Liviu Brebanu, Andrei Mureșanu, Bartolomeu Anania, dar și al celor ce au pătruns de curând, ori abia bat la porțile ei.

Iată spre exemplificare câteva aspecte consemnate de autor în voluminosul său studiu, fiecare dintre ele stârnind interesul pentru lectură și îndemnând cititorul s-o facă. Deloc silit, ci din proprie curiozitate și pasiune. Cum și semnatarul rândurilor de față a făcut-o.

Impresionantă este povestea vieții Anisiei Precup din Dumbrăveni (BN), aparținând secțiunii consacrată Personalităților, poveste din care desprindem realități și fapte, experiențele și trăirile avute de-a lungul vieții: Povestea vieții dezvăluie ce contează cu adevărat în viața povestitorului, care este procesul prin care acesta devine un păstrător al tradiției în comunitatea sa ... precum și care este modul în care cultura modelează viața individului (pag. 187).

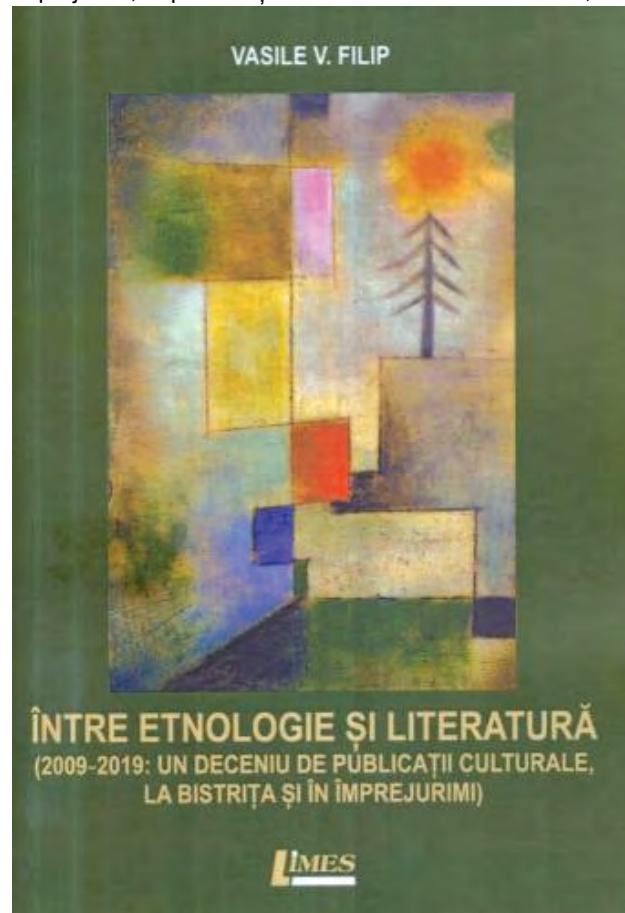
Demne de semnalat sunt însemnările de pe front ale oamenilor simpli de la țară, cu viața deturnată de război din rosturile ei, ele alcătuind, după

spusa autorului, un capitol bogat al vieții spirituale a acestora, ocupând în lirica folclorică din Ardeal un loc însemnat, situat îndată după cea a dragostei neîmplinite între izvoarele sentimentului de jale și nenoroc. Iată, în acest sens, un fragment (versificat) din scrierile de pe front ale lui Octavian Hodoroga din Maieru: Că trebe mers la arat./ Cine-a prinde boii-n jug? Și cine-a ținea de plug? Tata-i slab și el nu poate./ Am surori, nu-s învățate/ Și la lucru nu-s dedate./ Barăm dac-ar fi feciori,/ Și s-ar duce la ogor./ Ar ara cât ar putea/ Și tăt m-aș mai mângâia./ Dar așe ce-i de făcut? Nu mere nime la plug...

Cum rândurile de față nu se vor a fi o analiză detaliată, exhaustivă, a volumului în discuție, ci mai degrabă o semnalare a apariției sale între lucrările de referință în domeniu, mă văd silit a pune punct sumarelor mele considerații asupra acestor studii încărcate de iubire de neam și țară, pornită, după cum e și firesc a se petrece, din iubirea cea mare a plaiurilor obârșiei sale.

Studii critice pertinente, de o profunzime și competență irefutabile, pe care Vasile Filip le-a consemnat până acum, în vremea de pe urmă, în intervalul de lumină ce ni s-a dat (după propria-i mărturisire!) și pe care ni le dăruiește cu toată căldura sufletului său nobil și delicat. O carte ce se deschide sufletelor celor pasionați de literatură, fie ea de factură cultă sau populară, de etnologie, de fenomenul cultural în general.

Ioan Popa

rul volumul Între etnologie și literatură. Doctor în etnologie, Vasile V. Filip a publicat peste 150 de studii, comunicări, articole, prefețe ș.a. pe teme de etnologie, literatură și fenomene ale culturii scrise în reviste și alte apariții locale și naționale, prin ele exprimându-și opiniile legate de starea culturii și a valorilor noastre spirituale în general. Cum astăzi suntem preponderent preocupați, obsedați chiar, de fenomenul politic sau de alte fenomene lăaturalnice, riscăm să ajungem pe marginea prăpastiei, a prăbușirii în abisurile dezintegrării teritoriale și spirituale, a pierderii identității naționale. Remediu? Autorul ne arată și ne îndeamnă cu toată tăria: Înapoi la Poezie! Înapoi la Cultură! Înapoi la valorile tari, la o Românie profundă și cuminte! Venind vorba de rolul culturii în istoria nației noastre, îmi răsare în minte și zicerea atât de înțeleaptă a eruditului Timotei Cipariu de la Blaj: unde dezbină politicul, unește cultura!

Volumul are două părți distincte, cea dintâi fiind destinată etnologiei, aici autorul grupând materiale privitoare la zonele folclorice (precum văile sudice ale Țibleșului), la obiceiurile și personalitățile celor ce s-au aplecat către cultura tradițională valorile ei, precum Părintele Protosinghel Macarie Marius-Dan Drăgoi (actualul Episcop al Europei de Nord), cu studii demne de remarcat, cu impresiionanta culegere de 1745 de colinde, realizare nu la îndemâna nici chiar a celor consacrați. Partea a doua, Literatura și

Menuţ Maximilian - eseu

Barbu Lăutaru 240 - Starostele și cobzarul ce a fermecat prin muzica lui de la vlădică la opincă

Muzica a însoțit pe român la bine și la rău, la bucurie și necaz, la speranță și deznădejde. Oamenii au cântat acasă, alături de cei dragi, la marile sărbători, la munca de pe hotar, și-au stămpărat dorurile și durerile. Apoi, la evenimentele comunității, nunți, botezuri și alte cumetrii, lăutarii erau cei care aduceau voia bună. Reușita unei sindrofii ținea și de cât de buni erau muzicanții. Azi, când muzicile se amestecă, frumusețea ritmurilor lăutărești este amenințată de invaziile de prost gust.

Aveau studii lăutarii? Se cânta după note? Nici vorbă! Marii lăutari de la mijlocul secolului XIX nu au văzut și nu au știut vreodată notă muzicală, totul făcându-se după o anumită știință a lor, după propriul sistem. Nicolae Picu, George N. Ochialbi, Grigore Vindireu, Costache Ciolac, Grigoraș Dinicu și, firește, celebrul Barbu Lăutaru cântau cu suflul, cântece precum „Doina lui Bujor”, „După măriș”, „Bărbatul urât”, „Amoraș”. Se auzea: „Of, of, of! Vai și amar, / E de bietul lăutar. / N-are casă, n-are masă. / Duce-o viață păcătoasă. / Boierușii să-mi trăiască. / Pe lăutar să-l cinstescă!” Firește, în cobză atunci se aruncau bani de aur „gri și zemțuiți”. S-au schimbat timpurile, la fel și lumea lăutarilor. Au apărut în tarafuri acordeoane, trompete, mai nou saxofoane, iar orga ține hangul cu țambalul.

Un scriitor de mare importanță, Vasile Alecsandri, reușește să nemurească un lăutar de la sfârșitul secolului al XVIII-lea printr-o poezie ce apoi a fost pusă pe muzică, orchestrată în diferite variante și cântată în toată țara. Datorită acestui cântec, Barbu Lăutaru a străbătut secolele: „Eu sunt Barbu Lăutaru / Starostele și cobzarul / Ce-am cântat pe la domnii / Și la mândre cununii. / Of, of, of mi-aduc aminte / Of, of, of că mai-nainte, / Niciun chef nu se făcea / Fără astă cobz-a mea. / Dar acu amar mi-e mie / De când lumea-i pe nemție / Nu mai am în lume glas / Și pe uliți am rămas. / Nu mai am în lume glas / Și pe uliți am rămas. / Dar să știți c-am fost odată / Vocea lumii desfătă / Și-nchinați câte un pahar / Pentru-un Barbu lăutar. / Și-nchinați câte un pahar / Pentru-un Barbu lăutar”. Vasile Alecsandri l-a immortalizat într-o piesă de teatru, Matei Millo i-a dus mai departe chipul și cântecele interpretând rolul “Barbu Lăutaru” pe scena Teatrului Național din Iași.

Dar, Barbu Lăutaru nu este doar o poezie, o legendă a lăutarilor. Într-adevăr Barbu Lăutaru este un pseudonim, așa cum mulți artiști au avut de-a lungul timpului (Ioana Radu - Eugenia Braia, Nelu Ploieșteanu-Ion Dumitrache, Maria Ciobanu- Maria Curea, Cornelia Catanaga-Cornelia Miroiu, Sofia Vicoveanca - Sofia

Fusa). Pe numele adevărat Vasile Barbu s-a născut în 1780, în Mereni, raionul Anenii Noi, în Moldova de peste Prut și a trecut pragul vechiciei în 1858, la Iași. A fost urmaș al unei vechi familii de lăutari, fiind supranumit staroste al lăutarilor din Moldova timp de 40 de ani. De la tatăl său a moștenit o comoară prețioasă de cântece care desfătau societatea ieșeană, în special baladele, ce istoriseau faptele pline de vitejie ale moldovenilor. Barbu Lăutaru a îmbinat elementele de muzică populară românească cu elemente ale stranei, ale muzicii orientale, ale muzicii occidentale și ale romanței rusești.

Din repertoriul lui făceau parte cântece precum: „Sub poale de codru verde”, „Într-o zi de dimineață”, „Cât mi-e de urât când sunt fără tine”, „Am lăsat lumea și slava”, „Zori de ziua se revarsă”, „Moarte, moarte ce nu vîi”, „Tu-mi ziceai odată”, „În zorii zilei”, „Ziuă, ceasul despărțirii”, „Nu mă pedepsi stăpână”, „Eu de-aseară bat la poartă”, „Arză-ți rochița pe tine”, „De te-ar prinde neica-n crâng ș.a”.

Se spune că Barbu Lăutaru s-a născut ca rob, sclav țigan, pe moșia boierului Drăgulici din mahalaua Frecăului Iașilor. Era fiul Glafirei Stan și al violonistului Ioan „Scripcariul” Stan. Dintr-o familie greu încercată, cu mulți frați, tânărul Vasile a căutat o viață mai bună, găsind-o în Biserica, acolo a învățat să cânte și altceva decât melodii de lume. S-a pregătit în Școala de muzică bisericească din capitala Moldovei. După absolvire, acesta a fost numit cântăreț bisericesc la biserica Sfântul Ioan Gură de Aur. Singura posibilitate de eliberare a lui din robie era răscumpărarea bănească. Și, cum îndeletnicirea sa nu îi putea oferi acest lucru, a căutat mijloacele financiare în „meșteșugul” pe care l-a învățat de la tatăl său – lăutăria. Căsătorit de tânăr, Barbu Lăutaru și-a întemeiat o gospodărie îngrijită, chibzuită, chiar înfloritoare, aceasta fiindcă scripcarii din Iași nu erau puțini, iar fiecare trebuia să plătească bir starostelui. Documentele vremii vorbesc, că pe lângă familie, Barbu avea și „un ucenic al Logofătului Ghica”, probabil într-adins trimis să învețe meșteșugul, dar și să deretice prin curtea conducătorului breslei. Alegea lui Barbu Lăutaru ca staroste al lăutarilor ieșeni a atras după sine și obișnuitele privilegii, de existența celui argat. Barbu Lăutaru a avut trei copii, toți lăutari: Gheorghe Scripcariul, Ioan Scripcariul și Vasile Scripcariul.

A colindat cu taraful său toată țara astfel încât, în anul 1808, a strâns din cântat suma de bani prin care și-a dezbilit întreaga familie. Era țigan liber și celebru, nicio nuntă sau petrecere boierească cu stăfii neputându-se organiza fără să fie chemat și Barbu Lăutaru. Devenise un fel de vedetă a epocii sale. La Iași, dar și la București avea trecere la curtea domnească, mai ales pentru faptul că domnii fanarioți erau atrași de sunetele sale orientale. În Moldova, domnitorul Grigorie Ghiac i-a dat ca ucenic chiar pe un membru al familiei sale. Apoi, în anul 1814, boierii Dumitru Plaghino și Costache Pantazoglu, trimiși de Scărlat Calimah-Vodă la Chișinău, au fost însoțiți de taraful lui Barbu Stan. Acolo, acesta a fost auzit de înalta societate rusească.

Și unul dintre cele mai uimitoare și fascinante lucruri: a fost admirat de Franz Liszt, marele compozitor maghiar și unul dintre cei mai renumiți pianiști ai tuturor timpurilor care a exclamat: „Dumnezeu te-a făcut mai mare decât mine” (La Vie Parisienne, 1874). Se întâmplă la trecerea acestuia prin Moldova, în iarna anului 1847, la Iași. Barbu Lăutaru a reprodus o improvizație de-a lui Franz Liszt la o primă audiție, când compozitorul maghiar a făcut un popas la

conacul vistiernicului Alecu Baș.

Teodor Burada în articolul “Cronica muzicală a orașului Iași” publicat în revista “Convorbiri Literare” (1 martie 1888) consemna despre lăutarii noștri: “toți purtau anterie mari strânse la piept, legate cu brăe, cu căciuli de piele de miel și opinci. Pletele lor lungi și groase le cădeau pe umere; căpetenia lor Barbu era bătrân, barba sa căruntă împletită în două cădea până la piept și sub căciula ce acoperea fruntea sa se vedeau strălucind ochii săi plini de inteligență și când intrară în casă, toți puseră mâna la piept și se închinară până la pământ”. La această întâlnire a luat parte și poetul Vasile Alecsandri. Instrumentele lăutarilor din taraful lui Barbu Lăutaru erau o violină, un nai, o cobză și un instrument ce semăna cu o mandolină. Bătrânul lăutar i-a pus pe ucenicii săi să cânte un marș național, ce i-a făcut pe toți boierii aflați în sală să arunce cu galbeni în paharul său. Barbu Lăutaru a continuat cu mai multe cântece țigănești, timp în care Liszt în asculta cu foarte mare atenție. „Liszt asculta mereu, rezemat pe un scaun de stejar, mănca cu ochii pe lăutari. Și uneori nervii lui simțeau sgu dituri care se oglindeau pe fața sa cea iscusită. Când ultimul acord se auzi, el își apucă mâinile și pieptul său apăsător avu un suspin de ușurare. - Ah! cât e de frumos! - zise el. Toți boierii bătură din palme, Liszt luă din buzunarul său un pumn de galbeni și turnându-i în paharul lăutarului îi zise: - Să bem amândoi, lăutarule! Amândoi ciocniră paharele. Liszt era atât de impresionat încât tremura când deșerta pe al său. În fundul sălii boierii deprinși cu aceste curioase melodii, vorbeau între dânsii, punând după fiecare bucată câțiva galbeni în paharul minunatului lăutar. După câteva momente Liszt se sculă și îndreptându-se către lăutar, îi zise: - Barbule, m'ai făcut să cunosc muzica ta; am să te fac să cunoști pe a mea. Bătrânul lăutar, drept răspuns, puse mâinile la piept și se înclină până la pământ. Liszt se puse la clavir în mijlocul unei tăceri ce se făcu deodată. Lăutaru cu scripca în mână, asculta cu luare aminte, fără a pierde din vedere pe tainicul muzicant”, a mai scris Teodor Burada. Franz Liszt a cântat un marș ungueresc. În timp ce boierii se uitau cu nepricepere la el, Barbu Lăutaru urmărea cu atenție fiecare notă. După ce pianistul austriac și-a terminat reprezentația, lăutaru ieșean i-a oferit un pahar de șampanie și i-a cerut să-i permită să cânte și el aceeași melodie. Liszt i-a permis lui Barbu Lăutaru să cânte același cântec, deși l-a privit cu neîncredere. „Lăutaru se întoarce către taraful său și după ce puse scripca la gât începu a cânta marșul ungueresc. Nimic nu fu uitat, nici trilirile, nici arpeggiile, nici variațiunile cu notele repețite, nici acele adorabile treceri din semiton în semiton, care-i sunt atât de obișnuite pentru a reveni la întâiul său motiv. Barbu Lăutaru cânta cu amănunțime pe scripca sa toată improvisațiunea pianistului, ce asculta înspăimântat opera ce cu un moment mai înainte o cântase pe clavir pentru întâia dată și pe care poate o și uitase. Taraful său îl urma cu precisiune, observând nuanțele și uitându-se drept la Barbu care mergea cu cântecul înaintea, străpungând inima lui Liszt. Când se sfârși cântecul, Liszt se sculă deodată și mergând drept la bătrânul Barbu, îl sărută călduros, apoi luând după vechiul obicei paharul cu șampanie, îl întinse, zicându-i: - Bea Barbule Lăutar, stăpânul meu, bea, căci Dumnezeu te-a făcut artist!”, a mai menționat Teodor Burada. În urma acestei întâlniri Franz Liszt a creat pentru el “Rapsodia română pentru pian”, după ce l-a ascultat interpretând “cântece de beție”.

Barbu Lăutaru a cântat la mai multe instrumente muzicale. Documentele starostiei ni-

prezintă „scripcariu”. În portretul reprodus de Adrian Pascu, lăutaru cântă la cobză. În schița după natură făcută de Carol Popp de Szathmary Barbu Lăutaru este surprins de pictor cu naiul la gură. Desigur că pe toate le-a mânuit cu aceeași ușurință și măiestrie, deși neîntrecut era și în piesele vocale. Virtuozitatea lui proverbială s-a vădit în special în jocurile populare. Felul cum zicea Barbu Lăutaru sârbele, bătutele și horele, nici un lăutar din vremea lui nu a putut să-l egaleze.

Despre cele trei instrumente – vioara, nai, cobză –, Mihail Gr. Poslușnicu scria în a sa „Istorie a muzicii la români.” Vioara mai era numită și lăută. Într-un articol din 1898, apărut în revista Albina, Lăutarii și instrumentele musicale, C.S.Bilciurescu, citat de Mihail Gr. Poslușnicu, nota că „vioara ar fi de origină orientală, introdusă în Europa în epoca cruciațiilor și că lăutarii țigani numesc coardele vioarei: Rast (coarda Sol), Reva (Ne), Seba sau Saba (La)”. „Naiul, numit muscal sau maschal, flautul lui Pan sau Syrinx. Romanii, după Virgiliu, l-au numit Fistula, iar după Plinius Syrinx, e cea mai primitivă orgă, compusă din o serie de de trestii, de lungimi gradate și astupate, la un capăt, cu ceară și pe care păstorii antichității o utilizau suflând separat în fiecare tub. [...] Românii îl au de mult în uz. [...] Istoricul Carra spune că, la 1781, instrumentele musicale ale țiganilor-lăutari erau vioara, cobza și un fluier cu opt găuri – naiul în care se sufla plimbându-l în sus și în jos sub buze. [...] Lăutarii români erau foarte îndemânatici la utilizarea naiului și faima lor era cunoscută și peste hotare.” „Cobza, din persanul Kopuz, un fel de chitară, inventată de filosoful persan Maniheus (Mani). La început era făcută din coaja broaștei țestoase. În Europa a fost adusă de mauri.”

La București și-a trăit a doua parte a vieții sale, unde s-a împrietinit cu starețul mânăstirii Sărlindar de București, Iosif Naniescu. Într-una dintre scrisorile sfântului mitropolit, ni se dezvăluie o relație foarte caldă. Iosif Naniescu îi scrie lui Barbu următoarele: „Îți aduci aminte, cum în Duminica luminată, în prag de seară îmi cântai „Nu mă pedepsi stăpâne”? Nu am uitat acele frumoase vremi”. Anii au trecut, starețul Iosif a fost numit mitropolit la Iași, iar Barbu a rămas la București. În ultimii ani, bătrân și bolnav, acesta se afla în mare mizerie. Vestea stării sale a ajuns până la Iași, la vechiul său prieten. De aceea, mitropolitul Iosif a trimis pe arhidiaconul său, părintele Varlaam, care l-a adus pe Barbu Lăutaru și l-a așezat, mai întâi, în casele de la biserica Sfântul Lazăr. Aici i s-au asigurat toate cele necesare. Însă, o altă biserică îl chema. O biserică ce i-a mângâiat, cândva, tineretea. De la biserica Sfântului Ioan Gură de Aur – Zlataust a plecat, tot aici s-a întors. Și aici a rămas pentru vecie, până la marea întâlnire cu Hristos Dumnezeu.

În „Amintiri despre Eminescu”, istoricul Teodor V. Stefanelli spune că poetul mergea adesea la petrecerile organizate de societatea academică „România Jună”, ținute prin birturi și restaurante. „Melodiile măiestrite din opere nu-i plăceau; el le numea fărâlituri. Cântecele populare îl încântau și pe acestea le cântă el cu mare plăcere. Când se hotăra să cânte, atunci cu bună seamă aceste cântece nu lipseau din repertoriul său, iar în cele mai multe cazuri numai pe acestea le cânta. Întâiul cântec era: «Eu sunt Barbu lăutaru, / Starostele și cobzarul / Ce-am cântat pe la Domnii / Și la mândre cununii...»”

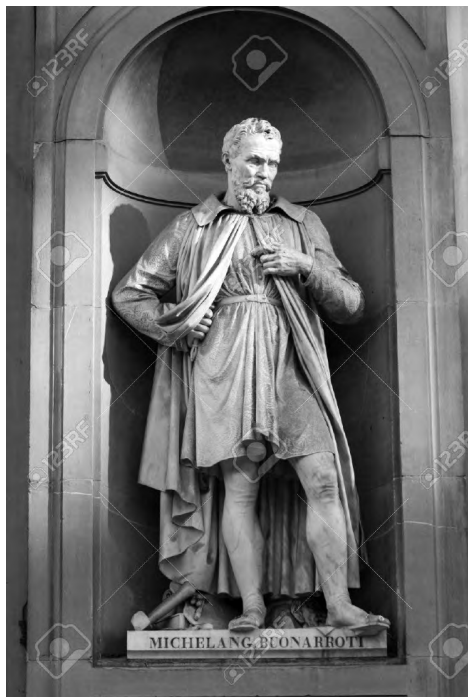
Prin muzica lui și felul de a fi Barbu Lăutaru a fost unul dintre acei mari cântăreți care au contribuit la formarea și îmbogățirea muzicii lăutărești. A purtat sunetul cobzei lui nu doar în țările românești, ci și spre alte spații culturale.

Michelangelo Buonarroti – 545 (6 martie 1475 – 1564)

Se împlinesc aproape cinci secole și jumătate de la nașterea unui gigant al culturii mondiale, Michelangelo Buonarroti, personalitate de primă mărime a Renașterii. Cunoscut mai degrabă ca pictor și sculptor, el a fost și unul dintre marii maeștri ai sonetului italian. Suntem bucuroși să reamintim cititorilor noștri, la un moment aniversar, câteva dintre cunoscutele sale sonete.

R. C.

Slăvesc izvorul păcii și-al voinței,
de ce mi-aș pune-n altceva iubirea,
când Tu ții sufletul divin, ce firea
mi-o-înnobilează și o dă credinței?

Speranța-i vană în acea făptură
ce-n frumuseți iubește pieritorul
pe care, ceas de ceas, îl soarbe-abisul.

Speranța-i dulce în ființa pură
necoborând cu trupul, schimbătorul,
ori moartea, și-o așteaptă Paradisul.

xxx

„Sosi, pe-o mare prinsă în furtună,
viața mea, cu-o barcă-aproape spartă,
în portul ce păcatele nu iartă
și nu primește decât fapta bună.

Văd bine că greșit-am împreună
și eu și fantezia mea deșartă,
ce idol și monarh făceau din artă
și tot ce mintea-și vrea spre rău, nebună.

Iar azi când merge spre două morți, din care
de una-s sigur și mă paște alta,
iubirea, vană ieri, und' mă va duce?

Nu-mi dau odihnă nici pensula, nici dalta,
ci doar Acel ce pentru-mbrățișare
spre noi desface brațele pe cruce.

xxx

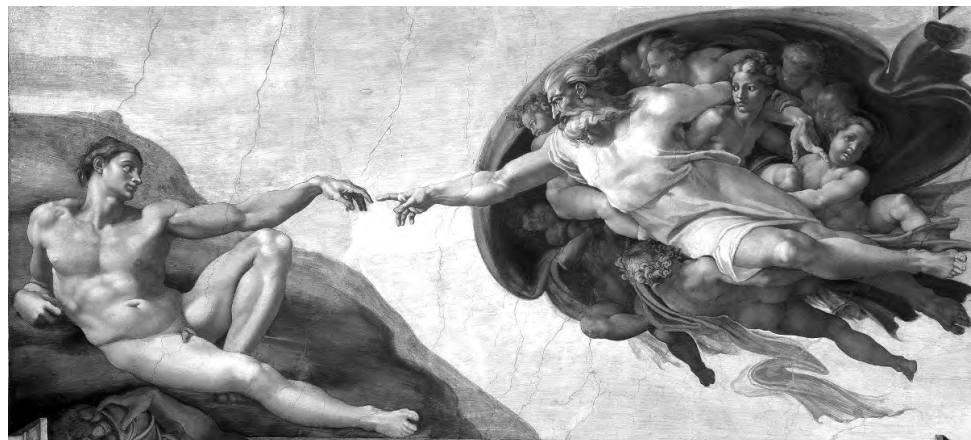
Artistul genial un gând nu are
ca marmura în ea nu-l încapă
cu prisosință! Drum spre el își sapă
doar mâna ce dă minții ascultare.

SONETE

Când se iubesc doi oameni în tăcere,
încât destinul ce-ntre ei se-mparte
rânind pe unul, altul e pe moarte,
și-n două inimi caste stă o vrere,

și când, eternizat, un suflet cere
din două trupuri zbor spre cer, departe,
când c-o săgeată două piepturi sparte
aprinde-Amor cu tainică putere

și când ei speră cu înfrigurare
într-un sfârșit comun și, peste-aceste,

iubindu-se, nu se iubesc pe sine

și când iubirea lor e mult mai mare
decât o mie de iubiri, cum este
în stare supărarea să-i dezbină?

xxx

Poți să înalți cu flacăra dorinței
speranța, nu în van fiind râvnirea,
căci Domnul de ne-ar fi urât simțirea,
de ce-ar fi dat chip lumii și ființei?

Si-n tine, doamna harurilor rare,
râvnitul bine, răul ce mă-ngroapă
se-ascund. Dar arta, ca să mor, adapă
speranța mea doar cu urmări contrare.

N-au vină frumusețea sau iubirea,
dispreț, cruzime, tot ce-mi este parte,
că răul mi-e sortit, că laolaltă

tu porți în piept și viața și pieirea
și că bicisnicul meu geniu arde
ieșindu-i numai moarte de sub daltă.

xxx

Dacă-o iubire castă, o mângâiere,
o soartă-mpărțită-n doi, frățește,
un crud destin ce-n amândoi lovește,
o inimă ce bate-n doi și-o vrere,

un suflet ce spre veșnicele sfere
cu-aceleași aripi, dintr-un trup zvăcnește,

xxx

Dar la ce bun mă plâng când mi-e privirea
acestor ochi de serafim scăpare
și pacea-mi sorb din ei ca din sorginte.

Poate-ar fi fost mai rău dacă-nainte
l-aș fi văzut, când azi îmi dă vigoare
și-aripi ca să-i ating desăvârșirea.

dacă-o săgeată, singură, țintește
în două inimi, răscolind durere,

dacă-a iubi pe cel'lalt, nu pe tine,
cu geamăn foc și geamănă dorință
un singur țel urmînd, acestea toate

nu sunt nimic pe lângă nodu-în sine
ce-n dragoste ne leagă și-n credință;
și numai ura să-l dezlege poate.

xxx

De-aș fi crezut în ochiul său, superbul,
privind, c-am să reasc din foc ferice
ca-n pragul morții pasărea fenice
din scrum, cum spun bătrânii și proverbul,

ca linxul, ca ghepardul și ca cerbul
aș fi fugit, și nemâncat de bice,
spre zâmbetul ce bucurii-mi prezice;
ci azi legat sunt de pământ ca șerbul.

Dacă prin ochi iubirea se rostește,
nu știu alt semn mai limpede s-arate
ce foc îndur; ți-ajungă el din toate,
stăpâne drag, și milă-mi dovedește.

Sufletul tău ce inima-mi privește
cu-ngăduință, se va-ntoarce poate
spre mine-atunci, în multa-i bunătate,
cum harul către cel care-l cerșește.

O, fericită zi, de va să fie!
Oprească-se din mersul lor și-adește
clipa și ceasul, soarele și luna,

ca să-mi cuprind, nu mulțumită mie
stăpânul drag și dulce din aceste
nedemne brațe pentru totdeauna.

(traduceri de C. D. Zeletin)

Redacția:

Redactor șef: Andrei Moldovan

Redactori: Icu Crăciun, Menuț Maximilian, Vasile Vidican

Prezentare grafică: Maxim Dumitraș

Tehnoredactare: Claudiu Moldoveanu

Adresa: str. Bistricioarei nr. 6, Bistrița - jud. Bistrița-Năsăud; email: rasunetul@rasunetul.ro